

Povjerenje mladih u religijske institucije

Mihaljević, Margareta

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:705740>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-04**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

Fakultet hrvatskih studija

Odsjek za sociologiju

Margareta Mihaljević

**POVJERENJE MLADIH U RELIGIJSKE
INSTITUCIJE**

Završni rad

Mentor: prof. dr. sc. Stipan Tadić

Sumentor: dr. sc. Petar Bilobrk

Zagreb, 2022.

Sadržaj

Uvod.....	1
1. Mladi i religija: temeljne definicije i kontekst.....	1
1.1. Mladi	1
1.2. Religija	2
1.3. Shvaćanja religije	2
Prva faza: Intuitivno-projektivna.....	3
Druga faza: Mitsko- doslovna	3
Treća faza: Sintetičko- konvencionalna	3
Četvrta faza: Individualno- reflektivna	3
Peta faza: Konjunktivna vjera	4
Šesta faza: Univerzalizirajuća vjera	4
1.4. M.S. Peckove četiri razine ljudskog duhovnog razvoja	4
1.5. Sekularizacija	4
2. Globalizacija, tehnologija i mediji	5
2.1. Religija u modernom društvu	6
2.2. Interkulturalizam, identitet i obrazovanje mladih.....	6
2.3. Utjecaj napretka na stav mladih o religioznosti.....	8
2.4. Mediji i religija.....	9
2.5. Religijske institucije	10
2.6. Obitelj i religija	11
2.7. Povjerenje u religijske institucije	11
Zaključak.....	13
Bibliografija.....	14

Uvod

Religija je jedna od glavnih tema proučavanja sociologije. Većina je smatra jednom od bitnijih elemenata društva jer pomaže u socijalizaciji i društvenoj integraciji, ali i postavlja temeljne moralne vrijednosti i norme djelovanja u društvu. U suvremenom društvu postoje različita područja proučavanja religije.

Ovaj rad se bavi povjerenjem mladih u religijske institucije. Kako bi se tema bolje i jasnije razradila u prvom poglavlju navedene su temeljne definicije potrebne za razumijevanje glavnih elemenata kao što su mladi, religija, shvaćanje religije i sekularizacija. U drugom poglavlju rada *Globalizacija, tehnologija i obitelj* spominje se utjecaj globalizacije i tehnologije na religiju, identitet, odgoj i obrazovanje mladih. Također, opširnije se objašnjavaju religijske institucije i povjerenje u njih.

1. Mladi i religija: temeljne definicije i kontekst

Tema ovoga rada u svoje središte stavlja povjerenje mladih u religijske institucije. Postavlja se pitanje tko su mladi, kakav je njihov stav prema religiji i religioznosti, što je to religija, a što religioznost i slično. Dakle, prije nego li detaljnije razradimo temu, započet ćemo s osnovnim definicijama glavnih pojmova radi lakšeg snalaženja i razumijevanja samog rada.

1.1. Mladi

Tko su mladi? Mladi se prepoznaju kao generacija koja je definirana na temelju povijesnih razlika, društvenih promjena, obrazaca ponašanja i svijesti o generacijskoj pripadnosti (Braungart & Braungart, 1986.) Mlade se također prepoznaje kao skupinu koja je u prijelaznoj fazi između djetinjstva i odraslosti, pri čemu je to tranzicijsko razdoblje obilježeno procesom socijalnog odrastanja, sazrijevanja i društvenog integriranja (Ilišin & Spajić Vrkaš, 2015.)

Religiozna poimanja mladih možemo podijeliti između onoga što su primili na odgojnoj razini i onoga što su iskusili, shvatili, što je u njima dozrelo u religioznoj razmjeni ili u sveukupnosti iskustva. Ne treba misliti da između te dvije stvarnosti nema nikakva odnosa, pa i stoga što ova druga stvarnost, kada se razvije, ne može ne proizaći iz prve, iako njoj se može suprotstaviti, može ju se preoblikovati ili pak napustiti kao beznačajnu. (Orlando, 2003.)

Nekada su za mlade bile važne i utjecajne osobe iz područja religije, sporta, glazbe, filma, politike, kulture. Tu su nalazili svoje idole s kojima su se poistovjećivali i usvajali njihove životne filozofije. Za razliku od prethodnih desetljeća, danas su utjecajni blogeri/ce, influenceri

koji svakodnevno nude sadržaje i savjete iz područja mode, ljepote, zdravlja, glazbe, slobodnoga vremena. (Mandarić, 2021.)

1.2. Religija

Religija (lat. religio: vjera, od religare: povezivati, okupljati) je sustav vjerovanja, etičkih vrijednosti i čina kojima čovjek izražava svoj odnos prema svetomu. Odnos prema svetomu može biti subjektivan i objektivan. Kada je subjektivan, očituje se u osobnom štovanju i klanjanju pa je riječ o religioznosti. (Hrvatska enciklopedija, 2021.)

S obzirom na oblik svetoga, religije mogu biti animističke, politeističke, panteističke i monoteističke. U animističkim je religijama sveto rasplinuto u bićima, stvarima i pojavama (šamanizam, fetišizam, totemizam). U politeističkima poprima posebne antropomorfizirane likove bogova i božica (grčka i rimska religija, pučki oblici hinduizma i budizma). U panteističkima je sveto prisutno u svemu kao kozmički duhovni zakon (brahmanizam, budizam, daoizam). U monoteističkim religijama sveto ima lik jednoga Boga, a te religije su židovstvo, kršćanstvo i islam. (Hrvatska enciklopedija, 2021.) Velika većina hrvatskog stanovništva izjašnjava se kao pripadnici Katoličke crkve. Hrvatska nema službenu vjeru i sloboda vjeroispovijesti je pravo definirano u Ustavu Republike Hrvatske. Prema popisu stanovništva iz 2011. 86,28% Hrvata su katolici, dok pravoslavci čine 4,44% stanovništva, muslimani 1,47%, a protestanti 0,34% stanovništva. 3,81% Hrvata nisu religiozni i ateisti, 0,76% su agnostici i skeptici, a 2,17% su neizjašnjeni. (Državni zavod za statistiku, 2011.)

Sociolog Émile Durkheim bavio se izučavanjem raznih aspekata društvenog života te i pojmom religije. Durkheim odlučno tvrdi da je religija u cjelini ili bar većim dijelom sociološka pojava, da je uvijek nalazimo unutar društvenog ustrojstva te da je religijska praksa potječe iz društvene prinude zbog toga što se kroz nju zadovoljavaju zajednički interesi. (Hrga, 1988.)

1.3. Shvaćanja religije

Religija je, za njemačkog sociologa i filozofa Niklasa Luhmanna, jedan od mnogih funkcionalno diferenciranih društvenih sustava koji čine moderno društvo. Svi se takvi podsustavi u potpunosti sastoje od komunikacija i svi su "auto poetski", samoorganizirajući i samo generirajući. Religija daje rješenje za suočavanje sa složenošću, neprozirnošću i nekontroliranošću našeg svijeta. Religija djeluje kako bi odredila neodređeno, pomirila imanentno i transcendentno. (Luhmann, 2013.)

U svakom aspektu tradicionalna ideja religije, ideja koju sociologija također koristi, održava referencu na nečije osobno postojanje. Ako znanstvena tradicija ne želi biti nevjerojatna ili neshvatljiva, ona mora biti povezana s onim što se inače govori o čovječanstvu. Ili barem mora zadržati neki kontakt s njim. Ova je humanistička tradicija ipak ugrožena kada mijenja ono što želi shvatiti kao ljudskost, kao i kada se mora suočiti s nizom različitih primjera slične kategorije. Kada se formiraju takve ideje teško je isplatiti pravdu pojedinom ljudskom biću. (Luhmann, 2013.)

James W. Fowler u svojoj knjizi *Etape religije* iz 1981. razvio je teoriju o šest faza kroz koje ljudi prolaze dok njihova vjera sazrijeva. Osnovna teorija može se primijeniti, ne samo na tradicionalne vjere, već i na one koje slijede alternativne duhovnosti ili svjetovne svjetonazore. (Fowler, 1992.)

Prva faza: Intuitivno-projektivna

Prva faza je faza predškolske dobi u kojoj su fantazija i stvarnost često pomiješane zajedno. Tijekom ove faze naše najosnovnije ideje o Bogu i religiji su dobivene od strane društva, tj. od naših bližnjih kao što su roditelji, bake, djedovi i slično.

Druga faza: Mitsko-doslovna

Kada djeca krenu u školu, počinju shvaćati svijet na logičniji način od prije. Općenito prihvaćaju priče o religiji od svoje religijske zajednice, ali ih razumiju doslovno. Neki pojedinci zauvijek ostaju u ovoj fazi tijekom zrelosti.

Treća faza: Sintetičko-konvencionalna

Većina ljudi dođe do ove faze tijekom adolescencije. U toj fazi u svom životu razvili su različite društvene skupine čiji su dio i postoji potreba da se sve to spoji. Kada se to dogodi, osoba često prisvoji neki sveobuhvatni sustav vjerovanja. Međutim, u ovoj fazi, ljudi imaju tendenciju da im bude teško razmišljati izvan okvira i ne prepoznaju da su u sustavu vjerovanja. Također, u većini slučajeva autoritet je postavljen na pojedince ili skupine koje predstavljaju svoja uvjerenja. U ovoj fazi većina ljudi ostaje.

Četvrta faza: Individualno-refleksivna

Ovo je komplicirana faza, koja započinje u ranoj zrelosti, kada ljudi počinju razmišljati van okvira i uvide da postoje puno različitih okvira. Počinju samostalno kritički preispitivati svoja uvjerenja i često postanu razočarani svojom prijašnjom vjerom. Osobe koje se nalaze u trećoj

fazi znaju smatrati osobe koje su u četvrtoj fazi da nazaduju kada se u stvarnosti oni dalje razvijaju.

Peta faza: Konjunktivna vjera

Rijetko je da ljudi dođu do ove faze prije sredovječnosti. U ovoj fazi ljudi počinju shvaćati ograničenja logičnosti i počinju prihvaćati paradokse s kojima se susreću u životu. Počinju vidjeti da je život tajna i često se osvrću na religijske priče i simbole, ali ovaj put s mogućnošću kritičkog promišljanja.

Šesta faza: Univerzalizirajuća vjera

Zadnja šesta faza je faza u koju nekolicina uspije doći. Oni koji uspiju, žive svoj život „punim plućima“ u službi drugih bez ikakvih stvarnih briga ili sumnji. Univerzalizirajuće religije nude sustave vjerovanja koji su privlačni univerzalnoj populaciji.

1.4. M.S. Peckove četiri razine ljudskog duhovnog razvoja

Morgan Scott Peck bio je američki psihijatar i pisac, te je proveo velik dio svog života tražeći vjersko ispunjenje. Smatrao je da postoje četiri razine ljudskog duhovnog razvoja i iste se nadovezuju na Fowlerove faze shvaćanja religije. Peckova druga i treća razina usklađuju se s Fowlerovom trećom i četvrtom fazom.

Započinjemo od druge formalno-institucionalna razine ljudskog duhovnog razvoja u kojoj Peck smatra da se ljudi oslanjaju na neku vrstu institucije/a, poput crkve, da bi osjećali stabilnost u svom životu. Isti postaju privrženi za sve oblike svoje religije i sustave vjerovanja. Ovoj razini pripadaju adolescenti¹. Kada se njihova religija i sustav vjerovanja dovedu u pitanje jako se uzrujaju. Oni koji prijeđu na sljedeću skeptično- individualnu razinu obično to čine kada sami počnu preispitivati stvari. Često ova razina završi kao vrlo nereligiozna i neki ljudi ostaju u njoj trajno. Ovoj razini pripadaju osobe u ranoj zrelosti².

1.5. Sekularizacija

Kada se govori o religiji i religijskim pitanjima neizbježno je govoriti i o sekularizaciji. Sekularizacija je proces transformacije društva od bliske identifikacije s religioznim vrijednostima i institucijama prema nereligioznim vrijednostima i sekularnim institucijama. Ona je bila jedno od glavnih pitanja za sociologe sredinom dvadesetog stoljeća.

¹ Treća faza: Sintetičko- konvencionalna

² Četvrta faza: Individualno- reflektivna

Jedno od većih pitanja koja se tiču vjerovanja u društvu jest do koje mjere društvo prolaz kroz proces sekularizacije i koliko se sekularizacija proširila. Dok se sekularizacija u zapadnom svijetu u velikoj mjeri povezuje s razdobljem modernosti i kretanja prema racionalnom i znanstvenom razmišljanju, to nije slučaj na globalnoj razini. U Europi razdoblje sekularizacije može se pratiti unatrag do prosvjetiteljstva i ubrzano kroz cijelo razdoblje od industrijske revolucije nadalje. (Tadić, 2007.)

Sociolog Peter Berger navodi da pretpostavka da živimo u sekulariziranom svijetu je lažna. Berger navodi da postoje dvije iznimke generalizacije religioznosti u suvremenom svijetu. Jedno je geografsko, a drugo sociološko. Geografski, jedino važno područje za koje se može reći da se sekularizacija odvija na vrlo masivan način je Europa. Sociološki, Europa je vrlo sekularizirana u usporedbi s ostatkom svijeta. Da biste objasnili sekularizaciju u Europi ne bi mogli pronaći jedan razlog ili događaj koji je doveo do današnje situacije. Po Bergeru najznačajniji razlog jest povijesni odnos između Crkve i države. Današnji svijet je religiozniji više nego ikad. Modernizacija nije nužno povezana sa smanjenjem interesa za religiju i religioznost, ali je na nekim mjestima imala više sekularizacijskih učinaka nego na drugima. Važno je napomenuti da sekularizacija na društvenoj razini nije nužno povezana sa sekularizacijom na razini individualne svijesti. Određene vjerske institucije izgubile su moć i utjecaj u mnogim društvima, ali i stara i nova vjerska uvjerenja i prakse nastavile su se u životima pojedinaca koji ponekad preuzimaju nove institucionalne oblike i ponekad dovode do velikih širenja vjere. Nadalje, religijski identificirane institucije mogu igrati društvene ili političke uloge čak i kada vrlo malo ljudi vjeruje ili prakticira religiju koju institucije predstavljaju. (Berger, et al., 2001.)

2. Globalizacija, tehnologija i mediji

Nezaobilazna tema vremena u kojem se nalazimo je tehnologija i mediji, te globalizacija društva. Kako bi čovjek danas mogao obavljati svakidašnje zadatke treba mu tehnologija, koja je postala temelj našeg funkcioniranja kao društvo. Mediji su mnogobrojni i prenose raznoliki sadržaj, od zabave i kulture do politike i gospodarstva. Konzumacija medijskog sadržaja postala je norma društva, a svojim sadržajem nas spaja s drugim kulturama u svijetu. Globalizacija se ubrzala od 18. stoljeća upravo zbog napretka u transportnoj i komunikacijskoj tehnologiji. Globalizacija predstavlja proces interakcije i integracije među ljudima diljem svijeta. U sljedećim poglavljima detaljnije će se objasniti što to znači za temu ovog rada.

2.1. Religija u modernom društvu

U modernom društvu religija više nije veliki dio javnosti koliko je i bila prije sto godina. Kroz povijest religija i religijske institucije imale su važnu ulogu u različitim sferama društva, od socijalizacije i integracije koje su pružale pojedincima, te do politike i ekonomije gdje su često bile važan akter za pružanje vrijednosti i normi za cjelokupno društvo. Religijska institucija poput kršćanske Crkve je kroz svoju dugu povijest bila glavni izvor društvenih usluga poput školovanja, medicinske skrbi, inspiracija za umjetnost, kulturu i filozofiju, i utjecajan igrač u politici. Za francuskog sociologa Émile Durkheima religija je samo način na koji se društvo izražavalo. Unatoč tehnološkom napretku, malo je vjerojatno da je religija postala suvišna. Religija je na neki način definirala kako izgleda današnje moderno društvo. Iako je doživjela različite oblike promjena i važnosti, religija ostaje jedan od najvažnijih društvenih, kulturnih i političkih aktera u društvima diljem svijeta. (Kalanj, 2005.)

U modernom svijetu velikim dijelom je zastupljena vjerska sloboda, a ona se sastoji od prava na prakticiranje, očitovanje i promjenu vjere. Vjerska sloboda sprječava kulturnu većinu da koristi moć države da nametne svoja uvjerenja drugima. To štiti i religiozne i nereligiozne od toga da vlada postane toliko moćna da može govoriti ljudima što da misle i kako da djeluju. Vjerska sloboda ključna je za zdravlje i održavanje raznolikog društva. Omogućuje procvat različitih vjera i uvjerenja. Nova religije, u koju se ubrajaju i novi religijski pokreti u post modernitetu, alternativa je znanosti, društvu i Crkvi. U njoj je posebno istaknuta zauzetost za ekologiju, mir u svijetu te se posebno tematizira reinkarnacija, ezoterizam i teozofija, nova religioznost i New Age. Za sociološko promišljanje važno je da nova religija ne živi u društvenosti i javnosti nego se posve smjestila u čovjekovu intimnost, osobnost i jedinstveni doživljaj svetoga te se ostvaruje u zajedništvu malih skupina i udruga. (Mihaljević, 2008.)

2.2. Interkulturalizam, identitet i obrazovanje mladih

Prijelazom dvadesetog u dvadeset i prvo stoljeće promjena je vidljiva u različitim područjima, a to je politika, kultura, društvo, religija i gospodarstvo. Kako bi se razumjelo opće obrazovanje, a onda i religijsko, nužno je razumjeti događaje na društvenoj sceni. Razumijevanje društvenih promjena povezano je s događajima tradicionalne i moderne pluralnosti na europskom i američkom području, čimbenicima koji su doveli do multikulturalizma, a onda i do interkulturalizma. (Jurišić, 2022.) Multikulturalizam i interkulturalizam odgovaraju na društvene promjene i probleme neravnopravnosti određenih društvenih skupina i nepostojanja suživota u kulturno pluralnim društvima koji su posljedica migracijskih procesa.

Multikulturalizam prepoznaje kulturnu raznolikost kao pozitivnu karakteristiku društva, a interkulturalizam stavlja naglasak na interakciju u raznolikosti i dovodi do komunikacije, kontakta i suživota kao krajnjeg cilja. (Jurišić, 2022.)

Posebno pitanje interkulturalnog odgoja i obrazovanja razmatra doprinos inkluzivnog vjeronauka interkulturalnom razumijevanju tako da se usredotočuje na odnos između nekonfesionalnog i inkluzivnog vjerskog obrazovanja koji se često smatra širim pojmom, uključujući i neke studije nereligioznih svjetonazora i kulturnog obrazovanja u kontekst obrazovnih sustava demokratskih država. (Jackson, 2019.)

Nove generacije imaju religiozni identitet koji je teško definirati jer varira između ateizma, agnosticizma, indiferentnosti i slobodnoga vjerovanja. U tom kontekstu važno je spomenuti obilježja i dinamičnost digitalne kulture koja se snažno odražava u životu mladih. U današnjem tehnološkom društvu granica među generacijama sve je manje vidljiva. Današnje mlade generacije žive svakodnevicu između online i offline što dakako utječe na njihovo shvaćanje svijeta. U europskim društvima mnogi mladi zadržavaju religijski identitet zbog kulturnih, etičkih ili duhovnih motiva pronalazeći u tome određenu sigurnost i društvenu korist. U današnjem društvu sveprisutniji je suživot nevjernika i vjernika, nema sukoba, nego postoji međusobno prihvaćanje i uvažavanje. (Mandarić, 2021.)

Područje formalnog i neformalnog obrazovanja je prepoznato kao ključ za stvaranje preduvjeta koji vode suživotu. Od iznimne važnosti za odgoj stavova i vrijednosno usmjeravanje djece i mladih je formativno razdoblje kako bi znali prepoznati dostojanstvo svake osobe i bogatstvo različitosti pri susretu s pojedincima i skupinama drugačijih svjetonazora, jezika, kultura. (Jurišić, 2022.)

Za Hrvatsku važno je spomenuti četiri čimbenika multikulturalnosti: prisutnost nacionalnih manjina, regionalne različitosti koje su vidljive u narječjima, mentalitetu, glazbi i drugim kulturnim običajima te upotreba jezika nacionalnih manjina u odgojno-obrazovnom sustavu. (Jurišić, 2022.) Potrebno je spomenuti i druga dva čimbenika: konfesionalnu i religijsku pluralnost kao i sukobe koji su posljedica ratnih događanja te velike socijalne distance među pojedinim etničkim skupinama, ali i posljedice dugotrajnog utjecaja komunizma na hrvatski narod. Hrvatska je bila jedna od sastavnih država Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije u kojoj je dio službene državne politike predstavljao državni ateizam. Javno poricanje, pa i suzbijanje religije se opravdavalo činjenicom da vjerske razlike ističu razlike između jugoslavenskim narodima i narodnostima.

2.3. Utjecaj napretka na stav mladih o religioznosti

Francuski filozof i otac sociologije Auguste Comte smatrao je da u modernom svijetu, zahvaljujući znanosti, neće biti moguće za ikoga da vjeruje u Boga i nije bio u potpunosti u krivu. U današnjem svijetu čovjek ima puno distrakcija. U sferi religioznosti sve je više izbora, mladi ljudi sve više istražuju i eksperimentiraju s duhovnošću. Razvoj tehnologije i različitih sredstava priopćavanja omogućio je trenutnoj generaciji mladih ljudi da budu najinformiranija populacijska skupina. Mladi su odrasli uz tehnologiju te se od malih nogu zna njome služiti, ali i bitna je činjenica da je većina mladih medijski pismena³. Kako bi se olakšalo kretanje svijetom multimedijске kulture, trebamo biti vješti u čitanju i pisanju jezika, slika i zvukova, jednako kao što smo učili čitanje i pisanje jezika tiskanih komunikacija (Šikić, 2019.) Tehnologija nam je otvorila svijet koji nismo do sad poznavali i ne možemo izbjeći.

Kod pokušaja da se bilo koja pojava smjesti u suvremeni kontekst kako bi se mogle proučavati promjene koje joj se dešavaju i utjecaji koji na nju djeluju, nezaobilazno je krenuti od govora o značajkama društva u kojem nastaje. Ideja da se društvo kreće prema postmodernom dobu ili da je već zašlo u njega javlja se već ranih devedesetih godina prošloga stoljeća. (Marčetić, 2015.) Ne primjećujući neposrednu vezu između ekonomskog napretka koji postaje imperativ i religije, suvremeni čovjek smatra da razvijeno društvo nema potrebe za nečim tako trivijalnim kao što je religija. Promjena strukture vremena kao posljedica urbanizacije rezultirala je divizijom čovjekova života između posla i doma. Drugi ključni element u konstrukciji modernosti jest podjela Crkve i države. Sa širenjem negativnog stava prema postojanju tradicionalnih vrijednosti unutar tradicionalnih zajednica postavljeni su temelji za kasnije daljnje fragmentacije društva i revitalizaciju relativizma, s pozitivnim i negativnim ishodima takvog stanja. Religiozna situacija mladih zapravo je vrlo složena: uz znakove otvorenosti i pažnje javljaju se drugi koji naglašavaju udaljenost i smanjenje zanimanja, egzistencijalnu raspoloživost ne slijedi uvijek otvorenost prema transcendentnome. Znakovite manjine mladih pokazuju otvorenost i prihvaćanje religioznog obzorja u sustavima značenja za kojima život teži, snažno doživljavanje religioznoga kao i relativnu otvorenost prema specifično religioznom. (Orlando, 2003.)

Na području religioznog života u Hrvatskoj dolazi do suprotnog trenda kada se govori o sekularizaciji. Vidi se jačanje religioznog osjećaja, vjerske prakse i političke aktivizacije vjerske elite, a to je nesumnjivo jedan oblik retradicionalizacije. (Županov, 1995.) Kada

³ Medijska pismenost može se definirati kao mogućnost pristupa, analize, kritičkog vrednovanja i stvaranja novog medijskog sadržaja (Šikić, 2019.)

promatramo religioznost kao vrednotu, Hrvatska je primjer zemlje koegzistencije stabilne visoke razine institucionalne religioznosti i kontinuirane nazočnosti individualizirane, osobno oblikovane religioznosti. (Žagmešter, et al., 2020.)

Utjecaj tehnologije postavlja novi pojam odnosa u porodici, novi tip odnosa među ljudima. Mijenja se pojam ljudskog jer suvremena tehnologija je globalna tehnologija. Lako se integrira u život ljudi, mijenja njihov svakidašnji način života i utječe na promjenu kulturnih modela i obrazaca, kako kod pojedinaca tako i unutar društvenih grupa. Time se lako može dobiti dojam da je kultura promotor tehnologije, koja omogućuje da potrebe pojedinca unutar društva budu zadovoljene, odnosno da se tehnologiju može konceptualizirati kao oruđe ili prakticiranje koje promovira kulturne funkcije i tako pomaže pojedincima zadovoljiti svoje potrebe. (Davčev & Ačkovska-Leškova, 2008.)

2.4. Mediji i religija

Živimo u pluralističkom društvu u kojem je oslabljen odnos ljudi prema organiziranoj religiji. Unatoč tome, duhovne potrebe postaju sve jače. Zato se mora uzeti u obzir mnoga različita razmatranja medija jer su oni u ovo novo doba kreatori javnog mišljenja, ali trebamo kritički promišljati njihov sadržaj i biti upoznati s: vlasništvom nad medijima, zakonodavstvom, profesionalnim rivalstvom, ekonomskim interesima, društvenim i kulturnim običajima, medijima kao samoposluga religije, smjernicama za komercijalno oglašavanje kao komunikacijski kriterij i još mnogo toga. Ono što se ne smije zaboraviti jest da se komunikacija ne nudi masovnoj publici kao što to mnogi vjeruju. Ljudi primaju, odabiru i tumače poruke koje im se šalju iz vlastitog društvenog i kulturnog okruženja i na temelju te interpretacije donose vlastite zaključke. Iz tog razloga, istinski susret medija i religije sa sobom nosi i stav poštivanja dostojanstva ljudi. (A. Valle, 1992.)

Od sredine 20. stoljeća bilježimo promjenu moći i autoriteta vjerskih institucija. Povjerenje javnosti u religiju i klerikalni autoritet nastavlja opadati. Sudjelovanje u vjeri, barem u velikim utemeljenim vjerskim institucijama, nastavlja opadati diljem Zapada. Istodobno, sociolozi religije uočili su velik trend prema individualiziranoj i personaliziranoj vjerskoj i duhovnoj praksi. Ovaj novi pristup vjeri, izrazito je individualistički. Ljudi danas, osobito mlađi, aktivno stvaraju posebnu ili specijaliziranu vjeru za sebe usmjerenu prema vlastitim potrebama i ukusima. Ono što se ponekad naziva "religijom novog doba" primjer je ove vrste religije. Činjenica da mnogi ljudi danas govore da su duhovni, a ne religiozni. Ova vrsta vjere je fluidna i razvija se, te traži nove resurse, simbole i iskustva kako bi ih uvela u svojevrstni "sinkretizam

individualnog iskustva". (Crnić, 2011.) Sociologija opisuje individualnost kao pojam koji nastaje zbog razvitka novih, modernih društava, birokracija i novih djelatnosti. Opisuje individualnost kao proces koji je nastao upravo smanjenjem utjecaja religije na svakodnevicu.

Globalizacija pred religije postavlja određene izazove. Stvara se kultura ljudi naviklih na suživot i toleranciju, ali izranjaju novi izazovi društvene degradacije u smislu manjeg broja radnih mjesta i veće doze osjećaja nesigurnosti, traži se osjećaj zajedništva i sigurnosti koje pružaju religije. Umrežavanje i dostupnost komunikacijske tehnologije omogućuju pojačavanje suradnje religija, te im se omogućuje djelovanje na globalnoj političkoj i gospodarskoj sferi. Zadaća im je pronaći zajednički jezik i načine suradnje koji bi omogućili stvaranje ozračja u suvremenom društvu za revitalizaciju etičkih normi te izvršavanje njihovih uloga u zauzimanju za dobro čovjeka bez pribjegavanja agresivnim nacionalističkim i fundamentalnim strujanjima. (Marčetić, 2015.)

2.5. Religijske institucije

Institucije su ljudski osmišljene strukture pravila i normi koje oblikuju i ograničavaju ponašanje pojedinca. Vjerska ustanova ili religijska institucija je svaka crkva, sinagoga, džamija, hram ili zgrada koja se prvenstveno koristi za vjersko bogoslužje i srodne vjerske aktivnosti. (Hrvatska enciklopedija, 2021.) Religijske institucije pomažu u stvaranju etičkog okvira i regulatora vrijednosti u svakodnevnom životu. Ovaj pristup pomaže u izgradnji karaktera osobe. Drugim riječima, djeluju kao sredstvo socijalizacije. Različite vrste društvenih institucija, kao što su na primjer obitelj i politika, imaju utjecaj na vjerske institucije, ali te institucije su ponekad pod utjecajem vjerskih institucija. Važan aspekt religije je povezivanje različitih skupina ljudi koji pripadaju različitim klasama društva na okupljanje u vjerskim institucijama za obavljanje molitve i bogoslužja. Ovim aktivnostima stvaraju se osjećaj zajedništva među štovateljima određene religije. Ponekad se uočava da se pripadnici određene vjere udružuju, a radi većeg interesa društva obavljaju različite humanitarne aktivnosti. Iz navedenog je vidljivo da vjerske ustanove ne obavljaju samo svoju vjersku djelatnost, već obavljaju i različite vrste djelatnosti koje se odnose na socijalnu skrb kao što su dobrotvorne bolnice, škole, domovi za beskućnike. Ove institucije također vode sirotišta i prikupljaju novac za siromašne ljude. Od početka obrazovanja mladi imaju vjeronauk koji se široko organizira u javnim osnovnim i srednjim školama, najčešće u koordinaciji s Katoličkom crkvom. Državne škole dopuštaju vjeronauk u suradnji s vjerskim zajednicama koje imaju ugovore s državom, ali pohađanje nije obvezno. (Nath, 2015.)

2.6. Obitelj i religija

Pojavom kapitalizma činilo se da obitelj neko vrijeme nudi iskustvo pripadnosti koje je ljudima potrebno, ali danas, iako doista ulažemo u svoje obitelji, one nisu tako stabilne koliko bismo se mogli nadati. Procesi modernizacije te individualizacije uvelike su utjecali na promjenu društvenog odgoja, kako u odnosima roditelja i djece, tako i u odnosu na moralni i vjerski odgoj. (Palavra, 2019.) U odrasloj dobi djeca više nisu vezana za svoje roditelje, ne očekuju da će raditi uz njih, ne očekuju da će se njihovi društveni krugovi preklapati i ne osjećaju da je čast njihovih roditelja u njihovim rukama. Obitelj i nacija nisu u dobroj poziciji da preuzmu zadatak većeg osjećaja pripadnosti, da nam daju osjećaj da smo dio od nečega vrijednijeg od nas samih.

Potpuno ispitivanje odnosa između obitelji i religije zahtijevalo bi dugotrajan kulturološki i povijesni pristup. Znamo da je odnos bio blizak barem na normativnoj razini kroz povijest, ne samo u zapadnim društvima nego i u drugima. Danas je izazov otkriti što bi taj obiteljski model trebao biti ili što može biti. Društveni znanstvenici koji pokušavaju razumjeti promjene koje se događaju mogu se suočiti s konfrontacijom sa svećenstvom i drugima koji neće odustati od tradicionalnog modela obitelji. (D'Antonio, 1980.)

Kršćanstvo je najzastupljenija religija u Hrvatskoj prema popisu stanovništva iz 2011., 86,28% stanovništva izjašnjava se rimokatolicima. Današnje obitelji ne odgovaraju slici „savršene“ katoličke obitelji jer čak i one koje žive u katoličkoj vjeri ne primjenjuju je u potpunosti i ne shvaćaju religijske obrede ozbiljnima u onoj mjeri u kojoj ih se prije smatralo. Sve je zastupljeniji trend s minimalnim brojem djece zbog toga što supružnici smatraju da je dovoljan jedan nasljednik kojem će pružiti sve što je potrebno za zadovoljavanje egzistencijalnih i drugih potreba. U Hrvatskoj Katolicizam više ne predstavlja stroga vjerovanja niti strogo vršenje određenih obreda. (Palavra, 2019.)

2.7. Povjerenje u religijske institucije

Prema Europskom istraživanju vrednota otprilike polovica svih Europljana moli ili meditira barem jednom tjedno. Tri od četiri Europljana kažu da su religiozni. Iako, postoji veliki jaz između sekulariziranih zemalja sjeverozapadne Europe i onih tradicionalnijih jugoistočnih. Ipak, jedna je pretpostavka točna, a to je da većina europskih crkava svake godine privlači sve manje vjernika. Pogotovo na zapadnom dijelu kontinenta stare vjerske institucije propadaju. Ljudi koji sebe smatraju ateistima mala su manjina, osim u Francuskoj, gdje gotovo 15 posto kaže da su ateisti. Velika većina svih Europljana smatraju sebe religioznim osobama. Ima ljudi koji sebe smatraju religioznim kao što ima ljudi koji idu u crkvu. To je neka vrsta „vjerovanja

bez pripadanja“. Mladi ljudi biraju religijska uvjerenja, doktrine i običaje i miješaju ih i spajaju. Sociolozi ovaj trend nazivaju "duhovnost bez crkve". Europljani ostaju religiozni, njihov pristup je eklektičan, a ideje posuđuju iz nekoliko tradicija. U međuvremenu, mnoge institucionalizirane crkve, osobito na Zapadu, ostaju prazne. (Europsko istraživanje vrednota, 2018.)

Povjerenje kao vrednota, osobito ono u institucije u Republici Hrvatskoj nije na visokoj razini i može se reći da su Hrvati prilično nepovjerljiv narod. Pitanje povjerenja, u općemu smislu povjerenja u ljude tako i u posebnome smislu povjerenja u institucije, posebice je važno za ona društva koja tek razvijaju demokratski politički poredak, a dobar primjer za to su bivše komunističke zemlje u srednjoj i istočnoj Europi, kojima pripada i Hrvatska. U Hrvatskoj religioznost spada u jednu od temeljnih vrednota, te pitanje povjerenja u Crkvu razjedinjuje hrvatske ispitanike i prema Europskom istraživanju vrednota njih svega 53,4% izjavljuje povjerenje u Crkvu. Zanimljivo je da raste udio religioznih mladih osoba, a pada onih starije životne dobi i žena. (Žagmešter, et al., 2020.)

U anketnom istraživanju Studenti i religija provedenom u svibnju 2021. čija je ciljna skupina bila studenti, a uzorkovanje je bilo odrađeno na slučajni (probabilistički) način. Sudjelovalo je 103 ispitanika, trideset muškaraca i sedamdeset tri žene. Ispitanicima su bila postavljena pitanja o religiji i religioznosti, pokušavalo se istražiti da li obrazovanjem dolazi do udaljavanja od religije, i hoće li se povećanjem znanja i kritičnog mišljenja doći do zapostavljanja ili kritiziranja religije među studentima. Značajan dio studenata izjasnio se kao religiozan, svega 58%, nereligiozno ih je 28%, a oni koji nisu sigurni jesu li religiozni, to jest vjeruju li u neko nadnaravno biće bilo je 13%. Naime, na pitanje da li se njihovo razmišljanje o religiji razlikuje od tradicionalnih vjerskih dogmi koje poštuju vjerske zajednice, većina je odgovorila da se razlikuje. Istraživanjem se također pokazalo da većina ne misli da vjera utječe na njihovo obrazovanje, niti da razina obrazovanja utječe na njihovo shvaćanje religije. Na pitanje jesu li ikada preispitali svoju vjeru odgovori su bili podijeljeni, te su neki imali mogućnost navesti razlog preispitivanja vjere, kao najčešće razloge su dali: manjak povjerenja u Crkvu i Crkvene institucije, nelogičnosti i nepodudaranja u Bibliji, tuđa i vlastita životna iskustva, i znanost. Gotovo svi vjeruju u znanost i znanstvena otkrića. (Mihaljević, 2021.)

Zaključak

Postoje različite perspektive iz kojih možemo gledati kada govorimo o povjerenju mladih u religijske institucije. Razlozi povjerenja ili manjka istog može biti objašnjeno geografskim područjem, poviješću, kulturom, razinom digitalizacije društva, razvojnom fazom čovjeka i još mnogih drugih. Mladi većinom imaju poseban način shvaćanja religije, ali njihova religiozna poimanja stvorena su kroz religioznu razmjenu i iskustvo koje su stjecali kroz obiteljski odgoj i obrazovanje. Religijske institucije pomažu u prijenosu kulturnih vrijednosti i normi svakodnevnog života, ali u pluralističkom društvu oslabljen je odnos ljudi prema organiziranoj religiji, ali duhovne potrebe postaju sve jače. Javlja se novi pristup vjeri koji je izrazito individualistički. Mladi, aktivno stvaraju posebnu ili specijaliziranu vjeru za sebe usmjerenu prema vlastitim potrebama i ukusima.

Proučavanje religije i religijskih institucija je jako aktualno jer je tema fluidna. Prvi sociolozi su stvorili solidne temelje za shvaćanje religije i njenih institucija, ali uz nove prepreke poput globalizacije i digitalizacije društva stvaraju se nova područja vrijedna istraživanja.

Bibliografija

A. Valle, C., 1992.. Religion and the Media. *Media Development*.

Berger, P. L., Weiming, T. & Sacks, J., 2001.. Mistakes of Secularization Theory. U: P. L. Berger, ur. *The Desecularization of the World: Resurgent Religion and World Politics*. Grand Rapids: William B. Eerdmans Publishing Company, pp. 3-4.

Braungart, R. G. & Braungart, M. M., 1986.. Life-Course and Generational Politics. *Annual Review of Sociology*, Svezak 12, pp. 205-231.

Crnić, D., 2011.. *Pozicioniranost mladih u Crkvi i društvu u Hrvatskoj kao pastoralni izazov*. Zagreb: Katolički bogoslovni fakultet.

D'Antonio, W. V., 1980.. The Family and Religion: Exploring a Changing Relationship. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 19(2).

Davčev, V. & Ačkowska-Leškowska, E., 2008.. Tehnologija kao oblikovateljica ljudske kulture: društvene i psihološke posljedice. *Filozofska istraživanja*, 28(1), pp. 75-82.

Državni zavod za statistiku, 2011.. *Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011*, Zagreb: an.

Europsko istraživanje vrednota, 2018.. *Religion*, s.l.: an.

Fowler, J. W., 1992.. *Stages of Faith: Reflections on a Decade of Dialogue*. s.l.:Christian Educational Journal.

Hrga, M., 1988.. Emile Durkheim i suvremena sociologija. p. 358.

Hrvatska enciklopedija, 2021.. *Institucije*. [Mrežno]
[Pokušaj pristupa lipanj 2022.].

Hrvatska enciklopedija, 2021.. *Religija*, s.l.: Leksikografski zavod Miroslav Krleža.

Ilišin, V. & Spajić Vrkaš, V., 2015.. *Potrebe, problemi i potencijali mladih u Hrvatskoj*, Zagreb: Ministarstvo socijalne politike i mladih.

Jackson, R., 2019.. Signposts and the Council of Europe: special issue on the contribution of 'inclusive' religious education to intercultural understanding. *Intercultural education*, 30(3), pp. 237-246.

Jurišić, M., 2022.. *Uloga i važnost religijskog obrazovanja u interkulturalnom obrazovanju*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Katolički bogoslovni fakultet.

Kalanj, R., 2005.. *Suvremenost klasične sociologije*. Zagreb: Politička kultura nakladno-istraživački zavod.

- Luhmann, N., 2013.. *A Systems Theory of Religion*. Stanford: Stanford University Press.
- Mandarić, B. s. V., 2021.. Promjene u izražavanju religioznosti i crkvenosti kod mladih danas. U: *Mladi, religija, Crkva*. Zagreb: an., pp. 579-597.
- Marčetić, H., 2015.. *Religija u informacijskom društvu*. Osijek : Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku.
- Mihaljević, M., 2021.. *Studenti i religija*, Zagreb: an.
- Mihaljević, V., 2008.. Novi religijski pokreti u djelu Željka Mardešića. *Nova prisutnost*, 6(2), pp. 203-224.
- Nath, S., 2015.. Religion and Its Role in Society. *Journal Of Humanities And Social Science*, Studeni, 20(11), pp. 82-85.
- Orlando, V., 2003.. Mladi i religija. *Kateheza : časopis za vjeronauk u školi, katehezu i pastoral mladih*, 25(2), pp. 118-132.
- Palavra, B., 2019.. *Utjecaj religije na razvoj obitelji u društvu*. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.
- Šikić, T., 2019.. *Zbornica*. [Mrežno]
Available at: https://zbornica.com/index.php?option=com_zoo&task=item&item_id=250&Itemid=108
[Pokušaj pristupa 2022.].
- Tadić, S., 2007.. Sekularizacija, antisekularizacija i suvremena revitalizacija religije. *Nova prisutnost : časopis za intelektualna i duhovna pitanja*, 5(1), pp. 21-37.
- Žagmešter, M., Ivanešić, D. & Domitrović, A., 2020.. Vrednote u Hrvatskoj i Hrvatska kao vrednota. *Acta Iadertina*, 17(1), pp. 83-100.
- Županov, J., 1995.. Hrvatsko društvo danas – kontinuitet i promjena. U: *Poslije potopa*. Zagreb: Globus, pp. 160-184.